

# LENA'S WIMPERZWEEFVLIEG *DASYSYRPHUS LENENSIS* IN NEDERLAND

## (DIPTERA: SYRPHIDAE)

Menno Reemer

Vanwege hun dichte oogbehaaring worden zweefvliegen van het genus *Dasysyrphus* in het Nederlands aangeduid met 'wimperzweefvliegen'. Toen *Dasysyrphus lenensis* in 1980 beschreven werd uit het stroomgebied van de Siberische rivier de Lena, verwachtte niemand dat deze soort ook tot de Nederlandse fauna zou behoren. Maar na de verrassende ontdekking bij onze oosterburen, bleken zich ook enkele exemplaren in Nederlandse collecties schuil te houden.

### INLEIDING

De soorten van het genus *Dasysyrphus* Enderlein, 1938 zijn zwart met geel getekende zweefvliegen. De meeste soorten hebben langwerpige vlekkenparen op het achterlijf, die meestal duidelijk gekromd zijn. Vanwege de behaarde ogen hebben ze de Nederlandse naam 'wimperzweefvliegen' gekregen (Barendregt 2001). Tot nu toe waren er zeven soorten van het genus uit Nederland bekend. Peck (1988) vermeldt 19 soorten voor de Palaearctische regio, maar de taxonomie van verschillende taxa is nog niet goed opgehelderd en hier zijn de komende jaren nog veranderingen in te verwachten. Doczkal (1996) vestigde de aandacht op een reeds in 1980 beschreven soort van het genus, die nog niet in West-Europa was opgemerkt: *Dasysyrphus lenensis* Bagatshanova, 1980 (fig. 1). Het betreft een

nauwe verwant van *D. pauxillus* (Williston, 1887) en *D. pinastri* (De Geer, 1776). De soort was beschreven uit Jakoetië in Oost-Siberië en bleek ook in Duitsland, Italië, Oostenrijk en Zwitserland voor te komen. Uit het tussenliggende gebied zijn vooralsnog geen exemplaren bekend. Wel bleek uit collectie-onderzoek dat de soort ook in Nederland voorkomt.

De volgende collecties zijn onderzocht: Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis (RMNH, Leiden), Zoologisch Museum Amsterdam (ZMAN, Amsterdam), Bob van Aartsen ('t Harde), Menno Reemer (Amsterdam), Willem Renema (Leiden), John Smit (Velp), Wouter van Steenis (Utrecht). De Nederlandse exemplaren zijn vergeleken met Duitse exemplaren uit het Harz-gebergte (Niedersachsen) uit de collectie van Willem Renema (leg. J.-H. Stuke).

Figuur 1  
*Dasysyrphus lenensis*,  
mannetje. 20.v.1992, 't  
Harde,  
leg. B. van Aartsen.  
Figure 1  
*Dasysyrphus lenensis*,  
male. 20.v.1992, 't Harde,  
leg. B. van Aartsen.



# **DETERMINATIE VAN DE SOORTEN VAN DE PINASTRI-GROEP**

Op basis van kenmerken van de mannelijke genitaliën onderscheidt Vockeroth (1969) binnen het genus *Dasysyrphus* vier soortgroepen: de *albostratus*-groep, de *pinastri*-groep, de *tricinctus*-groep en de *venustus*-groep. Van elke groep komt minstens één vertegenwoordiger in Nederland voor. *Dasysyrphus lenensis* behoort tot de *pinastri*-groep. Hiertoe behoren in Nederland ook *D. pauxillus* (Williston, 1887) (= *D. nigricornis* auct. nec (Verrall, 1873)) en *D. pinastri* (De Geer, 1776) (= *D. lunulatus* auct. nec (Meigen, 1822)).

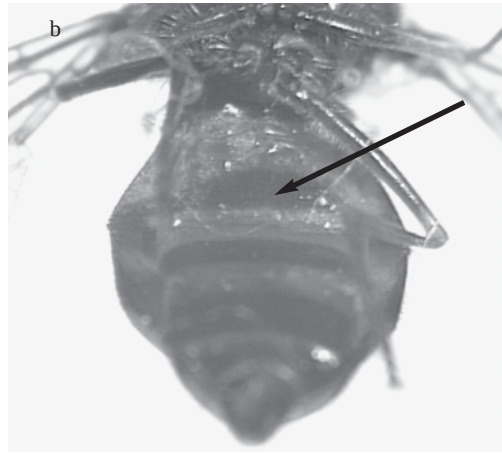
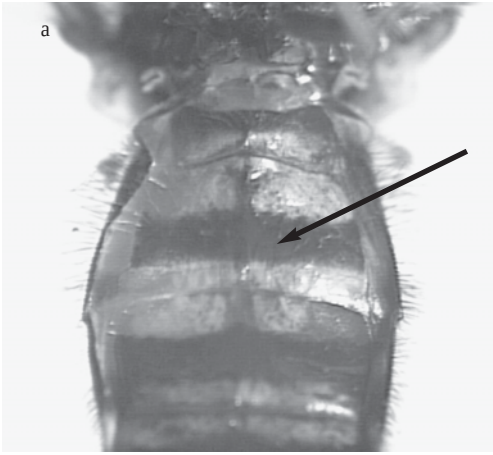
Ook op uiterlijke kenmerken zijn de soorten uit de *pinastri*-groep van andere *Dasysyrphus*-soorten te onderscheiden. Ze kenmerken zich door het bezit van gekromde, iets schuin geplaatste vlekkenparen op de tergieten 3 en 4, die (in tegenstelling tot bij de soorten van de *venustus*-groep) de zijnaad niet bereiken (fig. 3a,b).

De onderscheidende kenmerken van *D. lenensis* ten opzichte van *D. pauxillus* en *D. pinastri* zijn door Doczkal (1996) op een rijtje gezet. Hiervan is gebruik gemaakt in onderstaande tabel tot de soorten van de *pinastri*-groep. Voor herkenning van de overige soorten kan men Barendregt (2001), Van der Goot (1981) of Verlinden (1991) raadplegen.

Determinatietabel tot de Nederlandse soorten van de *pinastri*-groep van het genus *Dasysyrphus*

- 1a Vlekken op tergiet 3 en 4 bereiken de zijnaad.  
..... andere *Dasysyrphus*-soorten
- 1b Vlekken op tergiet 3 en 4 bereiken de zijnaad niet. .... 2
- 2a Sterniet 2 met donkere vlek van variabele vorm en grootte, die de zijrand van het sterniet niet bereikt (fig. 2b). .... *D. pinastri*  
Aanvullende kenmerken: scutellum geheel zwart behaard, sprieten geheel zwart; mannetjes: mesonotum en mesanepisternum (mesopleuron) geheel geel behaard, beharing zijrand tergiet 2 op achterhoeken na geel. Bij het vrouwtje zijn de stofvlekken op het voorhoofd versmolten tot een band (fig. 4c).

- 2b Sterniet 2 met donkere, rechthoekige dwarsband die de zijranden van het sterniet bereikt (fig. 2a)..... 3
- 3a Mannetjes (ogen raken elkaar) ..... 4
- 3b Vrouwtjes (ogen raken elkaar niet) ..... 5
- 4a - Zijkant mesonotum (= borststukrug) en bovenkant mesanepisternum (=mesopleuron) met zwarte haren.  
- Zijrand van tergiet 2 overwegend of geheel zwart behaard.  
- Vlekken op tergiet 3 en 4 zwak ingesnoerd (fig. 3a).  
- Derde sprietlid tweekleurig: boven donkerbruin tot zwart en onder geel.  
- Scutellum grotendeels geel behaard.  
..... *D. pauxillus*
- 4b - Mesonotum en mesanepisternum geheel geel behaard.  
- Zijrand van tergiet 2 op de achterhoek na geheel geel behaard.  
- Vlekken op tergiet 3 en 4 sterk ingesnoerd (fig. 3b).  
- Derde sprietlid geheel donkerbruin tot zwart.  
- Scutellum (bijna) geheel zwart behaard.  
..... *D. lenensis*
- 5a - Voorhoofd met kleine, onopvallende stofvlekken (fig. 4a).  
- Vlekken op tergiet 2 bereiken de zijrand.  
- Vlekken op tergiet 3 en 4 zwak ingesnoerd (als in fig. 3a).  
- Derde sprietlid tweekleurig: boven donkerbruin tot zwart en onder geel.  
- Scutellum geheel geel behaard.  
..... *D. pauxillus*
- 5b - Voorhoofd met grote, duidelijke stofvlekken (fig. 4b).  
- Vlekken op tergiet 2 bereiken de zijrand niet.  
- Vlekken op tergiet 3 en 4 sterk ingesnoerd (als in fig. 3b).  
- Derde sprietlid geheel donkerbruin tot zwart.  
- Scutellum (bijna) geheel zwart behaard.  
..... *D. lenensis*

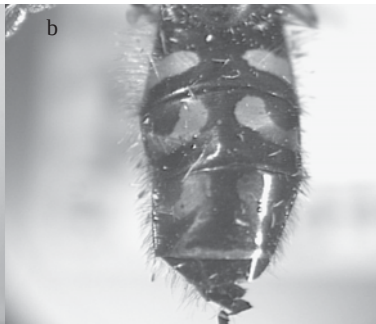
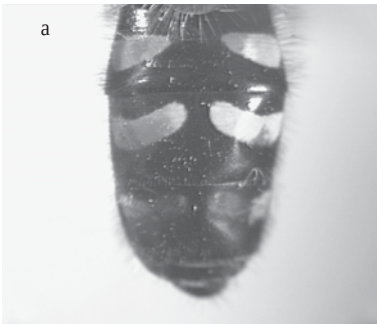


Figuur 2

Sterniet 2, a. *Dasysyrphus pauxillus*, mannetje, b. *Dasysyrphus pinastri*, vrouwtje.

Figure 2

Sternite 2, a. *Dasysyrphus pauxillus*, male, b. *Dasysyrphus pinastri*, female.

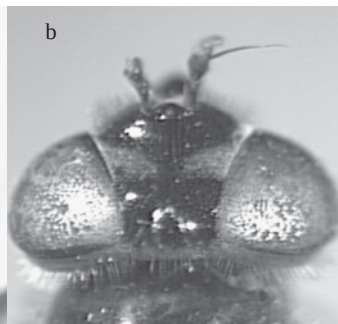


Figuur 3

Achterlijf mannetje, a. *Dasysyrphus pauxillus*, b. *Dasysyrphus lenensis*.

Figure 3

Abdomen of male, a. *Dasysyrphus pauxillus*, b. *Dasysyrphus lenensis*.

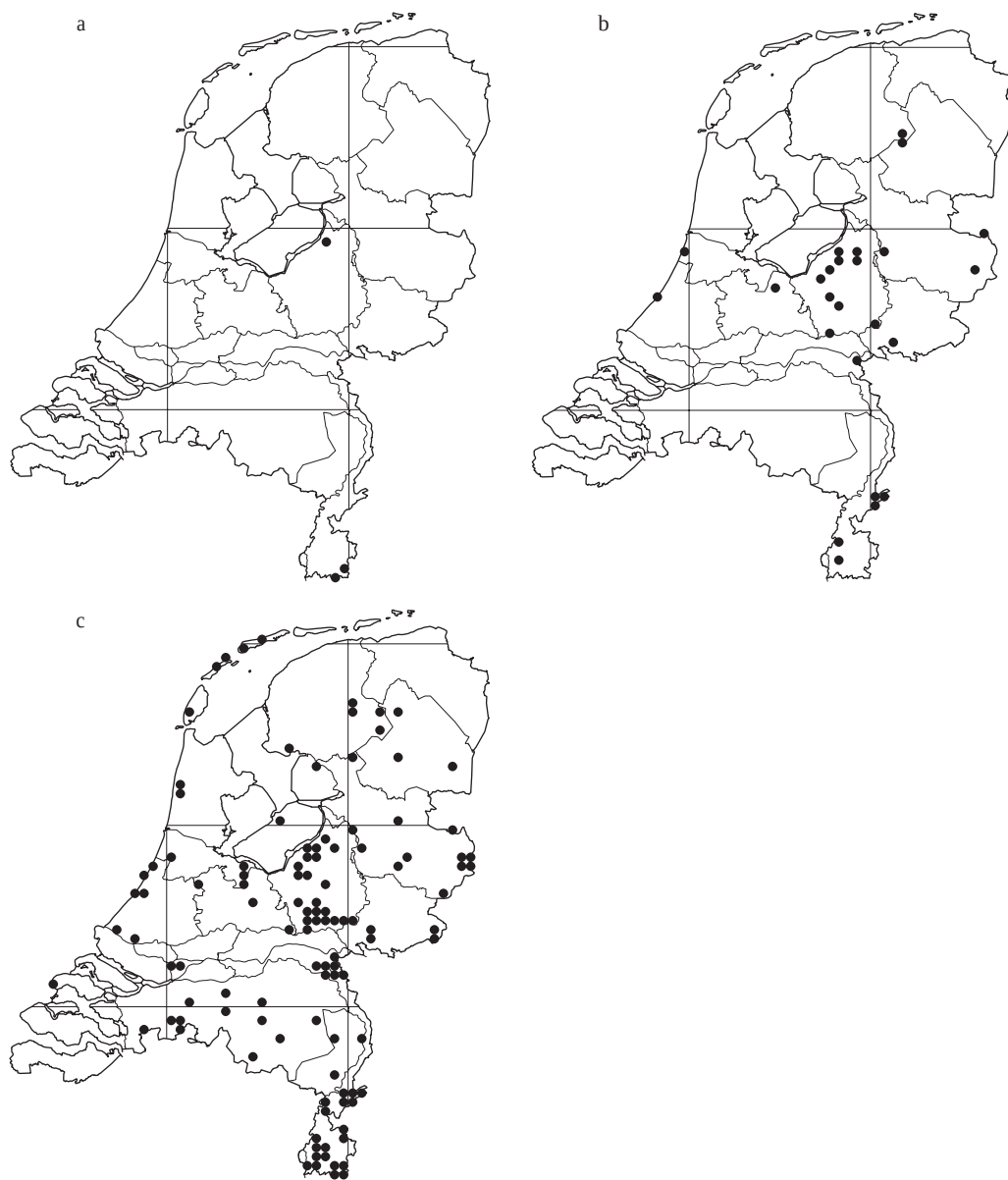


Figuur 4

Kop vrouwtje in bovenaanzicht, a. *Dasysyrphus pauxillus*, b. *Dasysyrphus lenensis*, c. *Dasysyrphus pinastri*.

Figure 4

Head of female in dorsal view, a. *Dasysyrphus pauxillus*, b. *Dasysyrphus lenensis*, c. *Dasysyrphus pinastri*.



Figuur 5

Vindplaatsen van drie *Dasyrphus*-soorten in Nederland. Bron: Databank Nederlandse Zweefvliegen (EIS-Nederland, NJN, Sectie Diptera nev), a. *Dasyrphus lenensis*, b. *Dasyrphus pauxillus*, c. *Dasyrphus pinastri*.

Figure 5

Distribution of three *Dasyrphus*-species in the Netherlands. Source: Database Dutch Hoverflies (EIS-Nederland, NJN, Sectie Diptera nev), a. *Dasyrphus lenensis*, b. *Dasyrphus pauxillus*, c. *Dasyrphus pinastri*.

| aantal/geslacht | vindplaats | datum      | waarnemer         | collectie           |
|-----------------|------------|------------|-------------------|---------------------|
| 1 ♀             | Vijlen     | 22.IV.1968 | V.S. van der Goot | col. ZMAN           |
| 4 ♀             | Vijlen     | 6.V.1972   | B. van Aartsen    | col. ZMAN           |
| 1 ♀             | Epen       | 9.VI.1973  | van Ooststroom    | col. RMNH           |
| 1 ♂             | 't Harde   | 20.V.1992  | B. van Aartsen    | col. B. van Aartsen |

Tabel 1

Overzicht van de bekende Nederlandse exemplaren van *Dasysyrphus lenensis*.

Table 1

List of all known Dutch specimens of *Dasysyrphus lenensis*.

## NEDERLANDSE VONDSTEN

Er zijn zeven exemplaren van *Dasysyrphus lenensis* aangetroffen in de onderzochte collecties (tabel 1). De vindplaatsen liggen op de Veluwe en in Zuid-Limburg in bossen met veel naalddhout. Dit komt overeen met de buitenlandse vindplaatsen (Doczkal 1996). Vergeleken met *D. pauxillus* en *D. pinastri* is deze soort veel zeldzamer (fig. 5a,b,c).

De vangsten komen uit de periode tussen 22 april en 9 juni. Uit de Duitse gegevens blijkt dat de vliegtijd van *D. lenensis* het midden houdt tussen die van *D. pauxillus* (de vroegste soort) en *D. pinastri* (de laatste soort), weliswaar met veel overlap. Uit de weinige Nederlandse gegevens is dit niet af te leiden, maar waarschijnlijk zal dit ook hier zo zijn.

## DANK

Jens-Hermann Stuke en Willem Renema stelden vergelijkingsmateriaal uit Duitsland beschikbaar, waarvoor mijn dank. John Smit dank ik voor het kritisch doorlezen van het artikel.

## LITERATUUR

- Bagatshanova, A.K. 1980. Novye vide much-zjurtsjalok (Diptera, Syrphidae) iz Centralinoj Yakutii. – Entomologitseskoe Obozrenie 59: 421-427. [New species of Syrphidae (Diptera) from Central Yakutia]
- Barendregt, A. 2001. Zweefvliegtabel. – Jeugdbonds-uitgeverij, Utrecht. [9<sup>e</sup> druk]
- Doczkal, D. 1996. Schwebfliegen aus Deutschland: Erstnachweise und wenig bekannte Arten (Diptera, Syrphidae). – Volucella 2: 36-62.
- Goot, V.S. van der 1981. De zweefvliegen van Noordwest-Europa en Europees Rusland, in het bijzonder van de Benelux. – Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Hoogwoud.
- Peck, L.V. 1988. Family Syrphidae. – Catalogue of Palaearctic Diptera 8: 11-230.
- Verlinden, L. 1991. Zweefvliegen. Fauna van België. – Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussel.
- Vockeroth, J.R. 1969. A revision of the genera of the Syrphini (Diptera: Syrphidae). – Memoirs of the Entomological Society of Canada 62: 1-176.

---

## SUMMARY

### *Dasysyrphus lenensis* in the Netherlands (Diptera: Syrphidae)

*Dasysyrphus lenensis* Bagatshanova has been described from Eastern Siberia in 1980, but would remain overlooked in Europe until 1996. After the species had been reported from Austria, Germany, Italy and Switzerland, examination of Dutch collections revealed its presence in the Netherlands. The specimens have been collected in de Veluwe (the central part of the country) and Zuid-Limburg (the southernmost part of the country). Compared with the closely related species *D. pauxillus* and *D. pinastri* it seems to be very rare: the total number of known Dutch specimens is seven. A key is given for the identification of species from the *D. pinastri*-group.

---

M. Reemer  
EIS-Nederland  
Postbus 9517  
2300 RA Leiden  
Reemer@naturalis.nnm.nl